

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Майяна Милчева Митевска
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.2. Психология
докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Автор: Димитра Бенцу

Тема: Финансова грамотност и нагласи към устойчиво опазване на околната среда при деца със и без синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност

Научен ръководител: проф. д-р Станислава Стоянова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-1703 от 18.09.2024 г. на Ректора на Югозападен университет “Неофит Рилски” (ЮЗУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Финансова грамотност и нагласи към устойчиво опазване на околната среда при деца със и без синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“. Автор на дисертационния труд е **Димитра Бенцу**, научен ръководител проф. д-р Станислава Стоянова.

Представеният от **Димитра Бенцу** комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ, включва следните документи:

- молба до Ректора за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;

- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;

Докторантът е приложил 4 броя публикации, една от които в съавторство.

2. Актуалност на тематиката

Темата за финансовата грамотност и нагласите към устойчиво опазване на околната среда е изключително актуална в съвременния свят, характеризира се със сложни икономически и екологични предизвикателства. Тази актуалност се подчертава от важността на подобряването на финансовата грамотност и насърчаването на отговорни екологични нагласи сред младите поколения, които ще определят бъдещето на планетата.

Изследването се фокусира върху деца със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (ADHD) и техните невротипични връстници, като цели да проучи как тези две групи възприемат и се ангажират с темите за управление на пари и устойчиво опазване на околната среда. Съвременните промени в света, свързани с глобализацията и изменението на климата, правят темата особено значима и необходима за разбиране и адаптиране на образователните стратегии, които могат да насърчават както финансова, така и екологична отговорност.

3. Познаване на проблема

Темата на дисертацията на Димитра Бенцу е внимателно подбрана, за да отрази съвременните предизвикателства в две основни области: финансова грамотност и устойчиво опазване на околната среда. Изследването има за цел да проучи как децата със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (ADHD) възприемат тези две важни теми в сравнение с техните невротипични връстници. Финансовата грамотност и осъзнаването на екологичните проблеми са определени като ключови умения, особено в съвременния дигитален свят, където глобализацията и екологичните предизвикателства играят централна роля.

Познаването на проблема е важно поради нарастващото значение на финансовите умения и екологичната отговорност в личен и обществен план. Липсата на тези умения може да окаже негативно влияние върху качеството на живот и дългосрочната устойчивост на човечеството. Това прави изследването актуално и релевантно за съвременната образователна система, като цели да подпомогне формирането на нови образователни подходи, насочени към различни групи деца, включително тези с ADHD.

4. Методика на изследването

Методиката на изследването на докторантката Димитра Бенцу се основава на събиране на данни чрез въпросници, които са били модифицирани и адаптирани, за да бъдат подходящи за деца със и без синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (ADHD).

Основните стъпки в методологията включват:

1. **Изследователски цели:**

- Проучване и сравнение на нагласите на децата със и без ADHD към устойчивото развитие и опазването на околната среда.
- Изследване на финансовата грамотност на тези две групи деца.
- Оценка на връзката между финансовата грамотност и нагласите към устойчиво развитие.
- **Извадка:** Изследването е проведено в училища в префектура Пела, Гърция, с извадка от 257 деца (121 с диагноза ADHD и 136 без диагноза).
- **Процедура:** Данните са събрани чрез провеждане на въпросници лице в лице, за да се гарантира, че децата разбират въпросите.

2. **Анализ на данните:**

- Използван е софтуерът SPSS 23.0 и JASP 0.18.3.0 за обработка и анализ на данните.
- Извършен е дескриптивен анализ, хи-квадрат анализ, непараметричен метод на Ман-Уитни и корелационен анализ.

Това изследване предоставя задълбочен поглед върху връзката между екологичната и финансовата грамотност сред децата с ADHD и техните връстници.

5. **Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите**

Характеристиката на дисертационния труд на Димитра Бенцу включва изследване на финансовата грамотност и нагласите към устойчиво опазване на околната среда при деца със и без синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (ADHD). Дисертацията е структурирана в пет глави, които разглеждат теоретични и емпирични аспекти на тези две важни теми.

Оценка на труда:

- **Структура:** Трудът включва въведение, пет глави, резултати, изводи, заключение, научни приноси и приложения. Текстът е в обем от 191 страници, като съдържа 58 таблици и 3 фигури.

- **Цитирана литература:** Включени са 212 източника на гръцки и английски език, което показва широка изследователска основа.

- **Методология:** Използвана е комбинация от статистически анализи, като хи-квадрат анализ, Ман-Уитни и корелационен анализ, за да се изследват различията между децата с и без ADHD по отношение на финансовата им грамотност и нагласите им към устойчиво развитие.

Научни приноси:

1. **Изследване на специфична група:** Първото по рода си изследване, което разглежда финансовата грамотност и нагласите към устойчивостта на околната среда при деца с ADHD.

2. **Практически приложения:** Резултатите могат да бъдат използвани за разработване на нови образователни стратегии, насочени към подобряване на финансовата и екологична грамотност сред деца с различни когнитивни способности.

3. **Адаптиране на въпросници:** Модифицирани и валидирани инструменти за измерване на нагласите към устойчиво развитие и финансова грамотност, които могат да се използват в бъдещи изследвания.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите на Димитра Бенцу са насочени към теми като устойчиво развитие, образование и финансова грамотност сред деца и младежи, включително тези с ADHD. Личният ѝ принос се откроява чрез въвеждането на нови перспективи за разбирането на финансовите умения и нагласите към устойчивото развитие при деца със специфични нужди.

Основни приноси:

1. **Публикации:** Тя има няколко самостоятелни и съвместни публикации, които разглеждат отношението към устойчивото развитие и финансовата грамотност. Нейните публикации са в престижни списания, като обхващат теми като възпитанието в туризма и финансовата грамотност на гръцките тийнейджъри.

2. **Практически принос:** Разработените от нея въпросници и изследователски методологии могат да се използват за бъдещи изследвания в сферата на финансовата грамотност и екологичното образование сред деца с ADHD.

Личният принос на докторантката е значим както в научен, така и в практически план, като резултатите от нейните изследвания могат да бъдат използвани за подобряване на образователните методи.

7. Автореферат

Авторефератът е изготвен в съответствие с академичните стандарти и представя ясно основните приноси и значимостта на изследването.

8. Препоръките за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати на Димитра Бенцу: **Образователни реформи:** Включване на курсове по финансова грамотност в учебната програма на гръцките училища, с цел насърчаване на основни финансови умения сред децата. Особено важно е разработването на адаптирани методики за ученици със специални образователни потребности, като тези с ADHD, за да се осигури приобщаващо образование. **Подобряване на екологичното образование:** Изследването подчертава необходимостта от по-голямо акцентирание върху устойчивото развитие и опазването на околната среда в учебните програми. Това е важно, за да се подготви младото поколение за справяне с

глобалните екологични предизвикателства. **Научни изследвания:** Резултатите от изследването предлагат основа за бъдещи проучвания в сферата на възпитателната психология и социалните науки, като особено значение се отдава на пресечната точка между финансова грамотност и нагласите към устойчиво развитие сред различни групи ученици. **Образователни реформи:** Включване на курсове по финансова грамотност в учебната програма на гръцките училища, с цел насърчаване на основни финансови умения сред децата. Особено важно е разработването на адаптирани методики за ученици със специални образователни потребности, като тези с ADHD, за да се осигури приобщаващо образование. **Подобряване на екологичното образование:** Изследването подчертава необходимостта от по-голямо акцентирание върху устойчивото развитие и опазването на околната среда в учебните програми. Това е важно, за да се подготви младото поколение за справяне с глобалните екологични предизвикателства. **Научни изследвания:** Резултатите от изследването предлагат основа за бъдещи проучвания в сферата на възпитателната психология и социалните науки, като особено значение се отдава на пресечната точка между финансова грамотност и нагласите към устойчиво развитие сред различни групи ученици.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на **Димитра Бенцу съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката **Димитра Бенцу притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Психология“ като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Димитра Бенцу** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

17.10.2024 г.

Изготвил становището:

проф. д.пс.н. Майяна Митевска

REVIEW

by Prof. Dr. Mayiana Mitevska
Plovdiv University "Paisii Hilendarski"

on the dissertation for the award of the educational and scientific degree "Doctor"

in: field of higher education 3. Social, Economic, and Legal Sciences

professional field 3.2. Psychology

doctoral program "Pedagogical and Developmental Psychology"

Author: Dimitra Bentsou

**Topic: Financial Literacy and Attitudes Towards Sustainable Environmental Protection
in Children with and without Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)**

Supervisor: Prof. Dr. Stanislava Stoyanova

1. General Overview of the Procedure and the Doctoral Candidate

By Order No. RD-1703 of 18.09.2024, issued by the Rector of the South-West University "Neofit Rilski," I was appointed as a member of the academic jury to evaluate the dissertation titled "Financial Literacy and Attitudes Towards Sustainable Environmental Protection in Children with and without Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)," for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education 3. Social, Economic, and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral program "Pedagogical and Developmental Psychology." The author of the dissertation is Dimitra Bentsou, with Prof. Dr. Stanislava Stoyanova as her supervisor.

The materials submitted by Dimitra Bentsou in hard copy comply with the regulations of the South-West University and include the following documents:

- Application to the Rector for initiating the defense procedure.
- Curriculum Vitae in European format.
- Minutes from the departmental council, regarding the readiness for the procedure and prior discussion of the dissertation.
- Dissertation.
- Abstract.
- List of scientific publications related to the dissertation topic.
- Copies of the scientific publications.
- Declaration of originality and authenticity of the attached documents.

The doctoral candidate has submitted four publications, one of which is co-authored.

2. Relevance of the Topic

The topic of financial literacy and attitudes towards sustainable environmental protection is extremely relevant in today's world, characterized by complex economic and environmental challenges. This relevance is underscored by the importance of improving financial literacy and fostering responsible environmental attitudes among younger generations, who will shape the future of the planet.

The research focuses on children with ADHD and their neurotypical peers, aiming to explore how these two groups engage with the topics of money management and sustainable environmental protection. In light of global changes related to globalization and climate change, this topic is particularly significant and necessary for understanding and adapting educational strategies that can promote both financial and ecological responsibility.

3. Understanding of the Problem

The topic of Dimitra Bentsou's dissertation is carefully chosen to reflect contemporary challenges in two main areas: financial literacy and sustainable environmental protection. The study aims to investigate how children with ADHD perceive these important topics compared to their neurotypical peers. Financial literacy and environmental awareness are recognized as key skills, especially in today's digital world, where globalization and environmental challenges play a central role.

Understanding the problem is crucial due to the growing importance of financial skills and ecological responsibility on both a personal and societal level. The lack of these skills can have a negative impact on the quality of life and long-term sustainability of humanity. This makes the research highly relevant to modern educational systems, aiming to support the development of new educational approaches tailored to different groups of children, including those with ADHD.

4. Research Methodology

The methodology of Dimitra Bentsou's research is based on data collection through questionnaires, modified and adapted to be suitable for children with and without ADHD.

Key steps in the methodology include:

1. Research Objectives:

- To investigate and compare the attitudes of children with and without ADHD towards sustainable development and environmental protection.
- To examine the financial literacy of these two groups of children.
- To assess the relationship between financial literacy and attitudes towards sustainable development.

Sample: The study was conducted in schools in Pella Prefecture, Greece, with a sample of 257 children (121 diagnosed with ADHD and 136 without a diagnosis).

Procedure: Data were collected through face-to-face questionnaire administration to ensure that the children understood the questions.

2. Data Analysis:

- The data were processed using SPSS 23.0 and JASP 0.18.3.0 software.
- Descriptive analysis, Chi-square analysis, non-parametric Mann-Whitney tests, and correlation analysis were performed.

This research provides an in-depth understanding of the relationship between environmental and financial literacy among children with ADHD and their peers.

5. Characteristics and Evaluation of the Dissertation and Contributions

The dissertation of Dimitra Bentsou explores financial literacy and attitudes towards sustainable environmental protection in children with and without ADHD. The dissertation is structured into five chapters, which cover theoretical and empirical aspects of these two important topics.

Evaluation:

- **Structure:** The work includes an introduction, five chapters, results, conclusions, contributions, and appendices. The text spans 191 pages, containing 58 tables and 3 figures.
- **Cited Literature:** The dissertation references 212 sources in Greek and English, demonstrating a broad research foundation.
- **Methodology:** A combination of statistical analyses, such as Chi-square, Mann-Whitney, and correlation analysis, is used to explore differences between children with and without ADHD regarding their financial literacy and attitudes towards sustainable development.

Scientific Contributions:

1. **Study of a Specific Group:** The first study of its kind to examine financial literacy and environmental sustainability attitudes in children with ADHD.
2. **Practical Applications:** The results can inform the development of new educational strategies aimed at improving financial and ecological literacy among children with varying cognitive abilities.
3. **Adaptation of Questionnaires:** The research adapted and validated tools to measure attitudes towards sustainable development and financial literacy, which can be used in future studies.

6. Assessment of Publications and the Candidate's Contribution

Dimitra Bentsou's publications focus on topics such as sustainable development, education, and financial literacy among children and youth, including those with ADHD. Her individual contribution is evident through the introduction of new perspectives on understanding financial skills and attitudes towards sustainable development in children with special needs.

Key Contributions:

1. **Publications:** She has authored several individual and co-authored publications, covering themes like education in tourism and the financial literacy of Greek teenagers.
2. **Practical Contributions:** The questionnaires and research methodologies she developed can be used in future studies on financial literacy and environmental education in children with ADHD.

The candidate's personal contribution is significant both scientifically and practically, with the results of her research potentially improving educational methods.

7. Abstract

The abstract is prepared in accordance with academic standards and clearly presents the key contributions and significance of the research.

8. Recommendations for Future Use of Dimitra Bentsou's Dissertation Contributions and Results

- **Educational Reforms:** Inclusion of financial literacy courses in the curricula of Greek schools, aiming to promote essential financial skills among children. It is particularly important to develop adapted methodologies for students with special educational needs, such as those with ADHD, to ensure inclusive education.
- **Enhancing Environmental Education:** The research highlights the need for greater emphasis on sustainable development and environmental protection in curricula to prepare younger generations for addressing global environmental challenges.
- **Scientific Research:** The study's findings provide a foundation for future research in educational psychology and social sciences, particularly at the intersection of financial literacy and sustainability attitudes among various student groups.

CONCLUSION

The dissertation of Dimitra Bentsou contains scientific, applied-scientific, and practical results that represent an original contribution to science and meet all the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB) and the Rules for its Application.

The dissertation demonstrates that the doctoral candidate Dimitra Bentsou possesses deep theoretical knowledge and professional skills in the field of Psychology, as well as the ability to independently conduct scientific research.

For these reasons, I confidently give my positive assessment of the research conducted and propose to the esteemed academic jury to award the educational and scientific degree "Doctor" to Dimitra Bentsou in the field of higher education 3. Social, Economic, and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, doctoral program "Pedagogical and Developmental Psychology."

October 17, 2024

Reviewer:

Prof. Dr. Maya Mitevaska